

ΕΠΕΙΓΟΝ

31 Αυγούστου 2016

Αριθμ. Πρωτ.: 215522/31526/2016

Ειδικός Επιστήμονας: Χ. Παπαδόπουλος (τηλ.:2131306659)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΣΤΑΔΙΟΥ 29
10110 ΑΘΗΝΑ

Θέμα: Απώλειες ρυθμίσεων ασφαλιστικών οφειλών

Αξιότιμες κυρίες, αξιότιμοι κύριοι,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το Ν. 3094/2003, έχει δεχθεί πλήθος αναφορών προσώπων που απώλεσαν ρυθμίσεις ασφαλιστικών οφειλών τους προς Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΦΚΑ) και προς το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ) παρά τη μέριμνά τους να είναι συνεπείς στις καταβολές των δόσεων των ρυθμίσεων αυτών και των τρεχουσών ασφαλιστικών τους εισφορών, ενώ στη συνέχεια είτε εσφαλμένα αποθαρρύνθηκαν από το να υποβάλλουν αίτηση επαναφοράς στη ρύθμισή τους, είτε αιτήθηκαν την επαναφορά τους και, με λίγες εξαιρέσεις, δεν έλαβαν απάντηση ή έλαβαν πλημμελώς αιτιολογημένη απορριπτική απάντηση ή απάντηση με την οποία η επαναφορά τέθηκε υπό αδικαιολόγητα δυσμενείς προϋποθέσεις. Σε συνέχεια και τηλεφωνικών επικοινωνιών που είχε ο συνεργάτης μου Ειδικός Επιστήμονας Χαράλαμπος Παπαδόπουλος με τη Διεύθυνσή σας για τα εν λόγω ζητήματα, θέτουμε με το παρόν υπόψη της Υπηρεσίας σας ορισμένες κρίσιμες επισημάνσεις. Πιο συγκεκριμένα:

- στην Ενότητα 1 του εγγράφου παραθέτουμε περιληπτικά τα κυριότερα ζητήματα που ανέδειξαν οι υποβληθείσες αναφορές,
- στην Ενότητα 2 σημειώνουμε βασικές κατηγορίες περιπτώσεων στις οποίες θα πρέπει να διατηρούνται οι ρυθμίσεις, καθώς και τις νομικές βάσεις για τις διατηρήσεις αυτές,
- στην Ενότητα 3 αναφέρουμε κάποιες πρόσθετες επισημάνσεις, ενώ τέλος
- στην Ενότητα 4 παρουσιάζουμε συγκεντρωτικά τις προτάσεις της Ανεξάρτητης Αρχής.

1) Αναφερθείσες πρακτικές

Οι διοικητικές πρακτικές για τις οποίες ιδίως διαμαρτυρήθηκαν οι αναφερόμενοι μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1α) Έλλειψη ατομικής ενημέρωσης πριν από την εφαρμογή της μεταβολής επιτοκίου του Ν. 4336/2015

Οι περισσότερες από τις αναφορές που υποβλήθηκαν στο Συνήγορο του Πολίτη αφορούν απώλειες ρυθμίσεων λόγω της απρόοπτης μεταβολής των τόκων των μηνιαίων δόσεων κατ' εφαρμογή των διατάξεων της υποπαραγράφου Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 του Ν. 4336/2015. Σχεδόν σε όλες αυτές τις αναφορές οι οφειλέτες διαμαρτύρονται

μεταξύ άλλων για το γεγονός ότι, πριν ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ εφαρμόσει στις δόσεις των ρυθμίσεων τους την εν λόγω μεταβολή επιτοκίου, **δεν ενημερώθηκαν εξατομικευμένα για τη μεταβολή αυτή και ιδίως για το από πότε και κατά ποιο ποσό θα αυξηθεί το ύψος των μηνιαίων δόσεων της ρύθμισης.** Το αποτέλεσμα ήταν να συνεχίσουν να καταβάλλουν τα ποσά που ανέφερε η Απόφαση ρύθμισης, αλλά το ηλεκτρονικό σύστημα είσπραξης των δόσεων να θεωρήσει ότι οι δόσεις δεν καταβλήθηκαν και να χαθεί η ρύθμιση.

1β) Έλλειψη ειδοποίησης μετά τη φαινόμενη συνδρομή λόγων απώλειας ρύθμισης

Ορισμένοι από όσους υπέβαλαν αναφορές για αδικαιολόγητες απώλειες ρυθμίσεων οφειλών τους, είτε λόγω της προαναφερθείσας μεταβολής των τόκων είτε από άλλη αιτία, ανέδειξαν το γεγονός ότι ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ **δεν τους ενημέρωσε μόλις φάνηκε να συντρέχουν λόγοι για την απώλεια της ρύθμισής τους.** Σε πολλές περιπτώσεις αυτό συνεπάγεται πάροδο πολλών μηνών κατά τους οποίους ο οφειλέτης συνεχίζει να πιστεύει ότι η ρύθμισή του παραμένει ενεργή και συνεχίζει να καταβάλλει τα σχετικά ποσά δόσεων και, αν εκ των υστέρων διαπιστωθεί ότι υπάρχει λόγος για την αναβίωση της ρύθμισης, ο μεν αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ πρέπει να μεριμνήσει για την αποκατάσταση των πραγμάτων στην πρότερη κατάσταση για όλους τους παρελθόντες μήνες, ο δε οφειλέτης καλείται να καταβάλει μεγάλα ποσά οφειλόμενων διαφορών δόσεων.

1γ) Μη ορθή ενημέρωση για τη δυνατότητα επαναφοράς σε απολεσθείσα ρύθμιση

Κάποιοι αναφερόμενοι διαμαρτυρήθηκαν επίσης για το γεγονός ότι αρμόδιοι υπάλληλοι ΦΚΑ **τούς αποθάρρυναν** από το να υποβάλουν αίτηση επαναφοράς στη ρύθμισή τους, ενημερώνοντάς τους εσφαλμένα ότι αναβίωση της ρύθμισης αποκλείεται. Δείγματα της εσφαλμένης αυτής ενημέρωσης αποτελούν κατ' ουσίαν και οι ανάλογοι είδους επιστημόνες που περιλαμβάνονται σε υποτυπωδώς αιτιολογημένες απορριπτικές απαντήσεις ΦΚΑ επί αιτήσεων επαναφοράς σε ρύθμιση.

Ενδεικτικό παράδειγμα [Υπόθεση 1 συνημμένου πίνακα]: Οφειλέτης του ΟΑΕΕ έχασε ρύθμιση του άρθρου 28 του Ν. 4321/2015 επειδή, μετά την αύξηση επιτοκίου που επέβαλε η περίπτωση 4 της υποπαραγράφου Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 Ν. 4336/2015, δεν εξοφλήθηκαν μέσω της πάγιας εντολής που είχε συμφωνήσει με την τράπεζά του οι δόσεις του Μαρτίου και του Απριλίου 2016, αφού τα ποσά των μηνιαίων δόσεων της ρύθμισής του αυξήθηκαν εν αγνοία του κατά 9 ευρώ περίπου σε σχέση με το ύψος ποσού δόσης 118,75 ευρώ που είχε οριστεί στην πάγια εντολή. Με το υπ' αρ. πρωτ. 920653/24-6-2016 έγγραφό του, το Περιφερειακό Τμήμα Ηλιούπολης του ΟΑΕΕ, αφού απέρριψε με υποτυπωδή αιτιολογία την αίτηση του οφειλέτη για επαναφορά στη ρύθμισή του, αναφέροντας απλώς ότι δεν πληρώθηκαν οι δόσεις μηνών Μαρτίου και Απριλίου 2016, επεσήμανε ότι ο οφειλέτης πλέον μπορεί μόνο να ρυθμίσει τις οφειλές του με τις διατάξεις του Ν. 4152/2013 σε 12 δόσεις χωρίς έκπτωση επί των τελών καθυστέρησης.

1δ) Φορμαλιστικές απορρίψεις αιτήσεων επαναφοράς

Σε ορισμένες περιπτώσεις περιφερειακές Υπηρεσίες ΦΚΑ απέρριψαν αιτήσεις επαναφοράς σε ρύθμιση με απλή αναφορά στο γράμμα του σχετικού Νόμου, **χωρίς καμία αναφορά στις συναφείς γενικές αρχές ή έστω στα ειδικότερα κριτήρια με τα οποία οι κεντρικές Υπηρεσίες του ίδιου ΦΚΑ αξιολογούν τις αιτήσεις επαναφοράς στη ρύθμιση**

(λ.χ. το ύψος του υπολοίπου στον τραπεζικό λογαριασμό του οφειλέτη στις ημερομηνίες εξόφλησης των δόσεων). Ειδικότερα αγνοήθηκαν ή δεν λήφθηκαν επαρκώς υπόψη γεγονότα που στοιχειοθετούσαν λόγους ανωτέρας βίας, ή ευθύνη των ίδιων των ΦΚΑ ή της ΗΔΙΚΑ ΑΕ, ή σφάλματα τρίτων, λ.χ. τραπεζικών υπαλλήλων, ή συγγνωστά σφάλματα του οφειλέτη.

Ενδεικτικό παράδειγμα [Υπόθεση 2 συνημμένου πίνακα – βλ. και πρώτο παράδειγμα]: Οφειλέτρια του ΟΑΕΕ κατέβαλε κανονικά τις δόσεις ρύθμισης του Ν. 4321/2015 μέχρι τη δόση που ήταν απαιτητή στο τέλος Μαρτίου 2016, την οποία δεν κατέβαλε εμπρόθεσμα λόγω απουσίας στο εξωτερικό. Τον Απρίλιο 2016, όμως, μερίμνησε ώστε το υπόλοιπο του λογαριασμού της στο τέλος του μήνα να είναι υπεραρκετό για να καλύψει δύο δόσεις του ύψους που ανέφερε η Απόφαση Υπαγωγής στη ρύθμιση Ν. 4321/2015. Ωστόσο, το ύψος της μηνιαίας αυτής δόσης αυξήθηκε εν αγνοία της λόγω της εφαρμογής στην εν λόγω ρύθμιση της αύξησης επιτοκίου της περίπτωσης 4 της υποπαραγράφου Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 Ν. 4336/2015. Με την υπ' αρ. πρωτ. 851.169/10-6-2016 αίτησή της η οφειλέτρια ζήτησε την επανενεργοποίηση της ρύθμισής της, αλλά το Περιφερειακό Τμήμα ΟΑΕΕ Κορίνθου, με το υπ' αρ. πρωτ. 897178/17-7-2016 έγγραφό του απάντησε απλώς ότι «κατά τη διάρκεια της ρύθμισης Ν. 4321/2015 επιτρέπεται η καθυστέρηση έως ένα (1) μήνα τριών (3) δόσεων ανά έτος ρύθμισης» και ότι «[εάν] η ρύθμιση διακοπεί λόγω μη πληρωμής δόσης πέραν του ενός (1) μηνός δεν προβλέπεται δυνατότητα ενεργοποίησης για κανένα λόγο».

1ε) Απορρίψεις αιτήσεων λόγω έλλειψης πάγιας εντολής για εξόφληση των δόσεων

Ειδική μνεία αξίζει εδώ η άρνηση των Υπηρεσιών του ΟΑΕΕ να αναβιώσουν ρυθμίσεις που χάθηκαν επειδή οι αντίστοιχοι οφειλέτες εκ παραδρομής δεν είχαν συμφωνήσει, με το τραπεζικό ίδρυμα που συνεργάζονταν, πάγια εντολή για την εξόφληση των μηνιαίων τους δόσεων, αλλά κατέβαλαν τα ποσά των δόσεων αυτών μέσω υπηρεσιών διαδικτυακής τραπεζικής (web banking). Η μη αναβίωση των ρυθμίσεων αυτών παρατηρείται μάλιστα ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι οφειλέτες, μετά από αίτησή τους για αναβίωση των ρυθμίσεών τους, **έλαβαν από αρμόδιους υπαλλήλους του ΟΑΕΕ κωδικούς πληρωμής για να εξοφλήσουν τα ποσά των ανεξόφλητων δόσεων και πράγματι κατέβαλαν τα ποσά αυτά όπως τους είχε υποδειχθεί**, χωρίς όμως τελικά οι καταβολές να γίνουν δεκτές. [Υποθέσεις 9 και 17 συνημμένου πίνακα]

1στ) Επιβολή σε καλόπιστους οφειλέτες δυσμενών όρων επαναφοράς σε ρύθμιση

Σε κάποιες περιπτώσεις, υποβληθείσες αιτήσεις επαναφοράς **έγιναν δεκτές, αλλά υπό όρους** (επιβολή προσαύξησης καθυστέρησης, συντομότατες προθεσμίες για καταβολή των διαφορών) **που δεν συνάδουν με την αναγνώριση της καλής πίστης του οφειλέτη** – πολύ δε περισσότερο με την **ύπαρξη ευθύνης της Διοίκησης** που σε κάποιες περιπτώσεις **συνδέεται αιτιωδώς** με την εκ πλάνης μη έγκαιρη αποπληρωμή δόσης από τον οφειλέτη.

Ενδεικτικό παράδειγμα [Υπόθεση 8 συνημμένου πίνακα]: Ασφαλισμένη είχε εντάξει οφειλή της προς τον ΟΑΕΕ στη ρύθμιση της υποπαρ. ΙΑ.1 της παρ. ΙΑ του άρθρου 1 του Ν. 4152/2013. Από σφάλμα του σχετικού ηλεκτρονικού συστήματος, στο τέλος Νοεμβρίου 2015 αναζητήθηκε μεγαλύτερο του νομίμου ποσό δόσης από τον τραπεζικό της λογαριασμό και, επειδή το υπόλοιπο δεν επαρκούσε για το εσφαλμένο αυτό ποσό, η δόση δεν εισπράχθηκε το Νοέμβριο, αλλά το Δεκέμβριο 2015, μετά από οίκοθεν διόρθωση του εν λόγω σφάλματος. Η ασφαλισμένη, έχοντας άγνοια τόσο για τη μεταβολή του ποσού της δόσης όσο και για το τι

είχε συμβεί στο λογαριασμό, απευθύνθηκε στο αρμόδιο Περιφερειακό Τμήμα του ΟΑΕΕ αρχικά προφορικά και στη συνέχεια με έγγραφη αίτησή της, ζητώντας την αναβίωση της ρύθμισής της χωρίς προσαύξηση καθυστέρησης 15% επί της ανεξόφλητης τελευταίας δόσης της ρύθμισης, αφού το πρόβλημα ξεκίνησε από το προαναφερθέν σφάλμα στο ηλεκτρονικό σύστημα και όχι από σφάλμα της. Ο ΟΑΕΕ έκρινε ότι έπρεπε να διατηρηθεί η ρύθμιση αλλά υπό τον όρο της εξόφλησης της εναπομένουσας δόσης με προσαύξηση καθυστέρησης 15%, χωρίς να αναφέρει καν το προαναφερθέν σφάλμα του συστήματος που ήταν στη βάση της όλης περιπλοκής. Παρότι δε η ασφαλισμένη αφενός κατέθεσε το καθαρό ποσό της δόσης και αφετέρου από την απώλεια της ρύθμισής της και εντεύθεν καταβάλλει τις πολύ υψηλότερες εισφορές που της επιβλήθηκαν, ο ΟΑΕΕ επέστρεψε στο λογαριασμό της το καταβληθέν καθαρό ποσό της επίμαχης δόσης και αρνείται πλέον να την επαναφέρει στη ρύθμιση.

1ζ) Μη συμψηφισμός από το ΚΕΑΟ εισπραχθέντων ποσών δόσεων με τα οφειλόμενα

Ιδιαίτερη μνεία ως είδος επιβολής αδικαιολόγητων όρων επαναφοράς στη ρύθμιση αξίζει η πρακτική του ΚΕΑΟ να ζητάει ως όρο επαναφοράς σε απολεσθείσα ρύθμιση την καταβολή **εξ ολοκλήρου** των ποσών δόσεων της ρύθμισης για μήνες για τους οποίους είχε χαθεί η ρύθμιση εν αγνοία του οφειλέτη και το σχετικό αυτοματοποιημένο σύστημα **εισέπραττε τα ποσά που αυτός κατέθετε με την πεποίθηση ότι εξοφλούσε τις δόσεις των αντίστοιχων μηνών**, αρνούμενο να συμψηφίσει τα εισπραχθέντα ποσά με τα οφειλόμενα για τους ίδιους μήνες. Περί τα τέλη Ιουνίου 2016 το ΚΕΑΟ απέστειλε ηλεκτρονικά μηνύματα σε όλους τους οφειλέτες του που συνέχιζαν να καταβάλλουν εν αγνοία της απώλειας της ρύθμισής τους τα ποσά των δόσεων της ρύθμισής τους ήδη επί πολλούς μήνες ως τότε, συνολικά σε πάνω από 1.500 οφειλέτες. Με αυτά τα μηνύματα οι εν λόγω οφειλέτες κλήθηκαν να προσέλθουν στην αρμόδια Υπηρεσία του ΚΕΑΟ για να ενημερωθούν «για τις δυνατότητες που [έχουν] σχετικά με τον διακανονισμό της οφειλής [τους]» και, όσοι από αυτούς πράγματι προσήλθαν στις Υπηρεσίες αυτές, πληροφορήθηκαν ότι μπορούσαν να επανεπαιτηθούν στη ρύθμισή τους, αλλά υπό τον όρο της προηγούμενης καταβολής όλων των ποσών δόσεων για τους μήνες που είχαν παρέλθει έως τότε από το χρόνο απώλειας της ρύθμισής τους – αντί να κληθούν να πληρώσουν μόνον τα τυχόν ποσά των διαφορών μεταξύ των καταβεβλημένων αρχικών ποσών δόσεων και των νέων, αναπροσαρμοσμένων ποσών. Τα ήδη καταβληθέντα δε ποσά για τους μήνες που είχαν παρέλθει από την απώλεια της ρύθμισης αφαιρέθηκαν από τις δόσεις των τελευταίων μηνών της ρύθμισης, παρότι πρόθεση των οφειλετών που τα κατέβαλαν ήταν ασφαλώς να εξοφλήσουν τις δόσεις των μηνών για τους οποίους τα κατέβαλαν. *[Υποθέσεις 4 έως 6 συνημμένου πίνακα]*

1η) Θεώρηση σαν εκπρόθεσμων των δόσεων των οποίων η καθυστερημένη καταβολή επιτράπηκε από τον ΦΚΑ ή για τις οποίες ακολούθησε αναβίωση ρύθμισης

Με αφορμή αναφορά εταιρίας που έχασε ρύθμιση του άρθρου 28 του Ν. 4321/2015 *[υπόθεση 7 συνημμένου πίνακα]*, διαπιστώθηκε ότι, εάν κάποιος οφειλέτης έκανε χρήση της δυνατότητας που ανακοινώθηκε με το από 27-8-2015 Δελτίο Τύπου του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (ανηρτημένο στον ιστότοπο του Ιδρύματος www.ika.gr), και κατέβαλε αργοπορημένα δόση ρύθμισής του έως 30-9-2015, το ΚΕΑΟ εκλαμβάνει τη δόση αυτή σαν εκπροθέσμως καταβληθείσα παρότι κάτι τέτοιο δεν προκύπτει από το Δελτίο Τύπου. Πιθανολογείται δε ότι η ίδια αντιμετώπιση επιφυλλάσσεται και για δόσεις που εξοφλήθηκαν με καθυστέρηση, αλλά η καθυστέρηση αποδίδεται σε λόγο που κρίθηκε από τον αρμόδιο ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ ως

ικανός για την επαναφορά του οφειλέτη στην απολεσθείσα ρύθμισή του. Έτσι, όμως, οποιαδήποτε επόμενη δόση της ρύθμισης δεν καταβληθεί εμπρόθεσμα θεωρείται όχι σαν πρώτη αλλά σαν δεύτερη εκπρόθεσμα καταβληθείσα δόση για την εφαρμογή των διατάξεων που διέπουν τις περιπτώσεις απώλειας της εν λόγω ρύθμισης. Αυτό σημαίνει ότι οφειλέτης μπορεί να χάσει τη ρύθμισή του καταβάλλοντας εκπρόθεσμα μια επόμενη δόση για την οποία καλόπιστα πίστευε ότι θα θεωρούνταν ως πρώτη καθυστερούμενη.

1θ) Μη διασφάλιση ίσης μεταχείρισης όμοιων περιπτώσεων

Η παραπάνω αναφερθείσα πρακτική του ΚΕΑΟ να εισπράττει ποσά δόσεων μικρότερα από τα αναμενόμενα και, στη συνέχεια, όταν δίνει στον οφειλέτη δυνατότητα επαναφοράς στη ρύθμιση, να απαιτεί καταβολή όχι μόνον των υπολειπόμενων διαφορών, αλλά εξ ολοκλήρου των ποσών δόσεων που κατέβαλλε ο οφειλέτης εν αγνοία της απώλειας της ρύθμισής του, συναντάται **αποκλειστικά** στις ρυθμίσεις των οφειλετών του ΚΕΑΟ. Η **άνιση** αυτή αντιμετώπιση όμοιων περιπτώσεων ρυθμίσεων ασφαλιστικών οφειλών προκύπτει δε ως αποτέλεσμα της πλήρους **έλλειψης συντονισμού μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων ΦΚΑ και του ΚΕΑΟ**, τόσο ως προς την αντιμετώπιση των περιπτώσεων ανώμαλης εξέλιξης των ενεργών ρυθμίσεων, όσο και ως προς την αξιολόγηση των αιτήσεων επαναφοράς στη ρύθμιση και τους όρους και τις συνέπειες με τις οποίες θα συνδέεται τυχόν αποδοχή των αιτήσεων αυτών. Διαφοροποίηση όμως ως προς την αξιολόγηση αιτήσεων επαναφοράς έχει παρατηρηθεί δυστυχώς **και μεταξύ διαφόρων Περιφερειακών Τμημάτων του ίδιου ΦΚΑ**. **[Ενδεικτικά παραδείγματα: Στις υποθέσεις 10 και 11 του συνημμένου πίνακα Περιφερειακά Τμήματα του ΟΑΕΕ έκαναν δεκτές τις αιτήσεις επαναφοράς ενώ στις κρίσιμες ίδιες υποθέσεις 1 και 2 άλλα Τμήματα απέρριψαν τις αντίστοιχες αιτήσεις].**

2) Επισημάνσεις ως προς βασικές κατηγορίες λόγων απώλειας των ρυθμίσεων

Σε όλες τις εν λόγω υποθέσεις, οι οφειλέτες φαίνεται να προέβαιναν με συνέπεια σε περιοδικές καταθέσεις ποσών στους τραπεζικούς λογαριασμούς τους από τους οποίους θα έπρεπε να εξοφλούνται οι μηνιαίες δόσεις των ρυθμίσεών τους. Επίσης, όσοι από αυτούς ήταν και υπόχρεοι καταβολής ασφαλιστικών εισφορών προσπαθούσαν να είναι συνεπείς και ως προς τις εισφορές τους αυτές. Εντούτοις, έχασαν τις ρυθμίσεις τους επειδή δεν μπόρεσαν να εξοφλήσουν εμπρόθεσμα δόσεις της ρύθμισης ή τρέχουσες εισφορές είτε (α) από ανωτέρα βία, είτε (β) μετά από σφάλματα υπαλλήλων των πιστωτικών ιδρυμάτων με τα οποία συνεργάζονταν ή των ΕΛΤΑ ή του ηλεκτρονικού συστήματος αυτόματης είσπραξης οφειλών, είτε (γ) εκ παραδρομής, δηλαδή από δικά τους συγγνωστά σφάλματα που δεν είναι ικανά να δικαιολογήσουν απώλεια της ρύθμισης. Αμέσως πιο κάτω θα παρουσιάσουμε τις νομικές βάσεις που δικαιολογούν τη διατήρηση των ρυθμίσεων σε τέτοιες περιπτώσεις

2α) Ως προς τις απώλειες προθεσμιών από λόγους ανώτερης βίας

Αν από λόγο ανώτερης βίας χαθεί ρύθμιση του άρθρου 54 του Ν. 4305/2014, θα πρέπει να εφαρμόζεται η παράγραφος 13 του άρθρου αυτού, που προβλέπει ότι σε αυτή την περίπτωση ο οφειλέτης «δύναται εντός δύο (2) μηνών από την απώλεια αυτής να υποβάλει άπαξ αίτηση επανένταξής του στη ρύθμιση με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και για τον εναπομείναντα αριθμό δόσεων αυτής». Προς διασφάλιση όμως των εννόμων δικαιωμάτων του οφειλέτη, ως αφετηρία της δίμηνης προθεσμίας πρέπει να λαμβάνεται η

επομένη όχι της ημέρας κατά την οποία η ρύθμιση κρίθηκε ότι χάθηκε αλλά της ημέρας που ο οφειλέτης **έλαβε γνώση** της απώλειας (βλ. και πιο κάτω, ενότητα 3ε του εγγράφου).

Αν από λόγο ανώτερης βίας χαθεί ρύθμιση προβλεπόμενη σε άλλο Νόμο, η αίτηση αναβίωσής της πρέπει να γίνεται δεκτή **με βάση τη διάταξη της παραγράφου 6 του άρθρου 10 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας**. Κατά τη διάταξη αυτή, υπέρβαση των προθεσμιών που τίθενται από το νόμο προς οποιαδήποτε ενέργεια των διοικουμένων «συγχωρείται σε περίπτωση ανώτερης βίας [...]». Η διάταξη απηχεί γενικότερη αρχή του δικαίου μας, σύμφωνα με την οποία **αναστέλλονται** οι προθεσμίες εντός των οποίων ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να ασκήσει ορισμένο δικαίωμα ή οφείλει να εκπληρώσει ορισμένη υποχρέωση εφόσον κατά τη λήξη των προθεσμιών αυτών συνέτρεξε λόγος ανώτερης βίας και **για όσο διαρκεί ο λόγος αυτός** (βλ. και άρθρο 255 ΑΚ και παρ. Β.2. του άρθρου 137 Ν. 3655/2008, καθώς και ΣτΕ 367/2001 και Γνωμ. ΝΣΚ 366/2008). Ανώτερη βία συνιστά δε κάθε γεγονός που είναι αφενός απρόβλεπτο για τον διοικούμενο και αφετέρου ικανό να τον εμποδίσει απολύτως από το να προβεί στις σχετικές ενέργειες προς άσκηση του δικαιώματος ή την εκπλήρωση της υποχρέωσής του (ΣτΕ 367/2001, Γνωμ. ΝΣΚ 366/2008). Η συνδρομή λόγου ανώτερης βίας στο πρόσωπο εκείνου που την επικαλείται συνιστά λόγο **άρσης του συνόλου των δυσμενών συνεπειών** που προκλήθηκαν από την εκ μέρους του μη έγκαιρη εκπλήρωση των υποχρεώσεών του (ΣτΕ 367/2001). Επομένως, όσοι έχασαν προθεσμίες καταβολής δόσεων από απρόβλεπτα γεγονότα εξαιτίας των οποίων περιήλθαν σε αδυναμία να επιμεληθούν των οικονομικών υποθέσεών τους για το κρίσιμο χρονικό διάστημα πρέπει να επαναφέρονται στις ρυθμίσεις τους χωρίς οποιαδήποτε από τις δυσμενείς συνέπειες που συνεπάγεται η απώλεια της ρύθμισης ή η εκπρόθεσμη καταβολή δόσεων.

2β) Ως προς τις απώλειες προθεσμιών εξαιτίας της Διοίκησης ή σφαλμάτων τρίτων

Ομοίως θα πρέπει να γίνονται δεκτές χωρίς διατήρηση οποιασδήποτε δυσμενούς συνέπειας οι αιτήσεις επαναφοράς όταν η ρύθμιση χάθηκε από σφάλμα του ΦΚΑ ή του ηλεκτρονικού συστήματος αυτόματης είσπραξης οφειλών ή εξαιτίας γεγονότος που ανάγεται στη σφαίρα ευθύνης της ΕΛΤΑ ΑΕ ή του πιστωτικού ιδρύματος με το οποίο συνεργάζεται ο οφειλέτης για την εξόφληση των μηνιαίων δόσεων της ρύθμισης ή των τρεχουσών κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών του. Αφενός μεν για σφάλματα του συστήματος αυτόματης είσπραξης οφειλών, σφάλματα της ΕΛΤΑ ΑΕ ή άλλου δημόσιου νομικού προσώπου **ευθύνεται και το Κράτος**, που ελέγχει διοικητικώς ή οικονομικώς τα νομικά αυτά πρόσωπα και στο οποίο ανήκουν και οι ΦΚΑ και το ΚΕΑΟ. Αφετέρου δε για τα σφάλματα υπαλλήλων πιστωτικών ιδρυμάτων, εφόσον από τα γεγονότα δεν προκύπτει υπαιτιότητα του οφειλέτη αλλά αντίθετα η πρόθεσή του να εξοφλήσει τις δόσεις της ρύθμισής του και τις τρέχουσες εισφορές του, οι γενικές αρχές της χρηστής διοίκησης και της επιείκειας – που επιβάλλουν στη Διοίκηση να αποφεύγει τις ανεπιεικείς ή δογματικές ερμηνείες και να διαφυλάσσει τα έννομα συμφέροντα του πολίτη (Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, 2012, σελ. 39-40) – επιτάσσουν την παροχή της δυνατότητας στον οφειλέτη να επανέλθει στη ρύθμισή του. Εξάλλου, σε κάθε περίπτωση, τα σφάλματα πιστωτικών ιδρυμάτων βρίσκονται **εκτός της σφαίρας ευθύνης του οφειλέτη** και, όπως «ουδείς υποχρεούται στα αδύνατα» (κατά την πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου σε υποθέσεις επίκλησης λόγων ανώτερης βίας), έτσι και ουδείς πρέπει να επωμίζεται ευθύνη για σφάλματα τρίτων. Ασφαλώς σε τέτοιες περιπτώσεις

δεν ευθύνεται ούτε ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ, ωστόσο οι μεν δυσμενείς συνέπειες για τους ΦΚΑ και το ΚΕΑΟ από την επαναφορά των οφειλετών στις ρυθμίσεις τους σε αυτές τις αναλογικά σπάνιες περιπτώσεις εξαντλούνται σε ένα ελάχιστο διοικητικό κόστος, ενώ οι δυσμενείς συνέπειες για τους οφειλέτες από τη μη επαναφορά στη ρύθμιση είναι **από σοβαρές έως δυνητικά απειλητικές** για την επιβίωση ή τη βασική ευημερία τους. Είναι δε κατά τεκμήριο από δύσκολο έως αδύνατο για τους εν λόγω οφειλέτες, που κατά τεκμήριο βρίσκονται σε οικονομική αδυναμία να εξοφλήσουν εφάπαξ τις ασφαλιστικές οφειλές τους, να προσφύγουν δικαστικά κατά των υπεύθυνων πιστωτικών ιδρυμάτων και να επιτύχουν τον καταλογισμό σε βάρος των πιστωτικών αυτών ιδρυμάτων τόσο των ποσών αυξήσεων στις παλαιές ασφαλιστικές οφειλές τους όσο και των αυξήσεων στις τρέχουσες εισφορές που συνεπάγεται η από σφάλμα υπαλλήλου τους απώλεια της εκάστοτε ρύθμισης. Αντιθέτως, η επαναφορά στη ρύθμιση έχει βέβαιες θετικές συνέπειες και για τον αρμόδιο ΦΚΑ ή το ΚΑΕΟ, αφού η επαναφορά αυτή προϋποθέτει την εκ μέρους του είσπραξη όλων των δόσεων που δεν είχαν εισπραχθεί εξαιτίας των σχετικών σφαλμάτων, ενώ ενισχύει εμφανώς και την αξιοπιστία των ΦΚΑ στα μάτια των ασφαλισμένων τους. Για τους λόγους αυτούς, οι αιτήσεις επαναφοράς σε απολεσθείσες ρυθμίσεις θα πρέπει να γίνονται δεκτές και όταν η απώλεια της ρύθμισης οφείλεται σε συστημικό ή άλλο σφάλμα δημόσιου νομικού προσώπου ή σφάλμα τρίτου προς τον οφειλέτη προσώπου, υπό την προϋπόθεση βέβαια της καλοπιστίας του οφειλέτη.

2γ) Ως προς τις απώλειες προθεσμιών από συγγνωστά σφάλματα των οφειλετών

Στις ρυθμίσεις των οφειλών τους θα πρέπει να επαναφέρονται όμως και όσοι τις έχασαν εξαιτίας συγγνωστού ππαίσματός τους ως προς την καταβολή του ακριβούς πληρωτέου ποσού ή της αναγραφής του ορθού κωδικού πληρωμής, ως προς την πεποίθησή τους για το ακριβές υπόλοιπο του σχετικού τραπεζικού λογαριασμού τους κ.λπ. Στην κατηγορία αυτή θα πρέπει να καταλεχθούν και οι περιπτώσεις όπου οι οφειλέτες εκ παραδρομής κατέβαλλαν τα ποσά των δόσεων όχι με τραπεζική πάγια εντολή, αλλά μέσω web banking ή με άλλο τρόπο.

Ως προς τέτοιου είδους εκ παραδρομής απώλειες ρυθμίσεων οφειλών προς το Δημόσιο πρέπει να τονιστεί ότι ισχύει η **παράγραφος 1 της ενότητας Ε της Εγκυκλίου ΠΟΛ. 1226/9-10-2015 της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων**, που ορίζει τα εξής:

«Για λόγους χρηστής διοίκησης και προστασίας της εύλογης εμπιστοσύνης του Διοικούμενου, απώλεια ρύθμισης δεν επέρχεται όταν ο φορολογούμενος **εκ παραδρομής** δεν έχει καταβάλει το ποσό επιβάρυνσης εκπρόθεσμης καταβολής δόσης ή εν γένει εξαιτίας ποσών μικρού ύψους που έχουν παραμείνει ανεξόφλητα **από παραδρομή.**» [έμφαση προστεθείσα]

Στη διάταξη δε αυτή αναφέρθηκε εξάλλου και πρόσφατα, στις 5-5-2016, ο Αναπληρωτής Υπουργός Οικονομικών κύριος Αλεξιάδης, απαντώντας στη Βουλή στην Επίκαιρη Ερώτηση βουλευτή με αριθμό 816/25-4-2016, η οποία αναφερόταν σε ρυθμίσεις που χάθηκαν επειδή δεν επαρκούσε το υπόλοιπο του τραπεζικού λογαριασμού του οφειλέτη **λ.χ. λόγω μικρής προσαύξησης της μηνιαίας δόσης ή λόγω εξόδων που είχε χρεώσει η τράπεζα στο λογαριασμό χωρίς ο οφειλέτης να το προσέξει εγκαίρως.** Ο κύριος Υπουργός απάντησε ότι η εν λόγω Εγκύκλιος εκδόθηκε «για να αντιμετωπιστούν ακριβώς τα προβλήματα της εκ παραδρομής μη καταβολής ποσοστού δόσης» και συμπλήρωσε ότι έχουν δοθεί «οδηγίες

προς τους προϊσταμένους των [ΔΟΥ], ώστε τα εκ παραδρομής μη καταβληθέντα ποσά να καλύπτονται από τον φορολογούμενο, οι δε ρυθμίσεις να μην θεωρούνται απολεσθείσες.»

Η διάταξη αυτή της εν λόγω Εγκυκλίου πρέπει όμως να εφαρμοστεί αναλογικά **και για απώλειες ρυθμίσεων ασφαλιστικών οφειλών** από συγγνωστά σφάλματα του οφειλέτη, δεδομένου ότι θα ήταν όχι μόνον ανεπιεικές αλλά και αντίθετο με τη συνταγματική αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου (άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος) να υφίσταται δυνατότητα αναβίωσης της ρύθμισης για οφειλές προς το Δημόσιο αλλά όχι για οφειλές προς τους ΦΚΑ, χωρίς κανένα λόγο διαφοροποίησης, πολλώ δε μάλλον αφού οι ρυθμίσεις οφειλών και του ενός και του άλλου είδους θεσπίστηκαν εν πολλοίς **από τους ίδιους Νόμους**. Προς δε αποφυγή καταχρήσεων, αρκεί να εξετάζεται εάν προκύπτει από το φάκελο της υπόθεσης κακή πίστη του οφειλέτη (λ.χ. επαναλαμβανόμενη επίκληση του ίδιου είδους λάθους).

3) Πρόσθετες επισημάνσεις

Στη συνέχεια, αξίζει να προσθέσουμε ορισμένες επισημάνσεις πρώτον γενικά ως προς τις διαδικαστικές εγγυήσεις που θα έπρεπε να συνοδεύουν τις απώλειες ρυθμίσεων, δεύτερον ως προς τον προβληματικό χαρακτήρα της απρόοπτης μεταβολής των επιτοκίων αποπληρωμής την οποία επέφερε ο Ν. 4336/2015 και τρίτον ειδικά ως προς την επιβολή αδικαιολόγητων προϋποθέσεων για την επαναφορά στις απολεσθείσες ρυθμίσεις, ιδίως από το ΚΕΑΟ. Το σύνολο των προτάσεών μας θα παρουσιαστεί στο τέλος αυτού του εγγράφου.

3α) Η υποχρέωση ενημέρωσης και κλήσης σε ακρόαση προ της απώλειας ρύθμισης

Όπως επισημαίνει η πάγια σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, «σύμφωνα με το **άρθρο 20 παρ. 2** του Συντάγματος, πριν από κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του διοικουμένου, μετά τη λήψη υπ' όψιν δεδομένων τα οποία ανάγονται σε υπαίτια συμπεριφορά του, επιβάλλεται ως ουσιώδης τύπος της διαδικασίας η προηγούμενη κλήση του προς έκθεση των απόψεών του και προς παροχή εξηγήσεων» (ΣτΕ 2426 και 2427/2007 – βλ. επίσης ΣτΕ 3244/2002, 4680/2015 κ.ά. – έμφαση προστεθείσα). Όταν δε στον σχετικό τυπικό νόμο δεν υπάρχει διάταξη για την κλήση σε ακρόαση, **«η υποχρέωση της Διοικήσεως να προσκαλέσει τον ενδιαφερόμενο να εκθέσει τις απόψεις του και να θέσει υπ' όψιν [της] τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του, υφίσταται ευθέως εκ του Συντάγματος (ΣτΕ 2638, 2639/2006)»** (ΣτΕ 2426/2007, ενδεικτικά – έμφαση προστεθείσα). Η εν λόγω υποχρέωση της Διοίκησης προς κλήση του ενδιαφερομένου αργεί δε μόνον όταν το διοικητικό μέτρο σε βάρος του διοικουμένου λαμβάνεται χωρίς αναφορά σε υποκειμενική συμπεριφορά του διοικουμένου αλλά βάσει αντικειμενικών δεδομένων, λ.χ. λόγω έκδοσης αμετάκλητης καταδικαστικής ποινικής απόφασης (ΣτΕ 972/1994, 2783/2006 κ.ά.), λόγω συμπλήρωσης του χρόνου παραμονής σε ορισμένη θέση (ΣτΕ 352/2006) κ.ο.κ.

Στις υπό εξέταση περιπτώσεις, οι όροι «καθυστέρηση», «μη καταβολή» / «μη εμπρόθεσμη καταβολή» και «δεν καταβάλλει εμπρόθεσμα» στις νομοθετικές διατάξεις που ρυθμίζουν την απώλεια ρυθμίσεων (παρ. 13.α και 13.β του άρθρου 28 του Ν. 4321/2015, παρ. 12 του άρθρου 54 του Ν. 4305/2014, υποπερ. β της περ. 6 της υποπαρ. ΙΑ.1 και υποπερ. β της περ. 8 της υποπαρ. ΙΑ.2 της παρ. ΙΑ του άρθρου 1 του Ν. 4152/2013) αναφέρονται σε υποκειμενική συμπεριφορά του οφειλέτη. Αυτό φαίνεται από το ίδιο το

γλωσσικό νόημα των όρων αυτών, οι οποίοι αναφέρονται σε ενέργεια του οφειλέτη και όχι λ.χ. στην είσπραξη ή μη των δόσεων (πρβλ. τον όρο «εκχέρσωση» στις σχετικές Αποφάσεις του ΣτΕ: 3244/2002, 4680/2015 κ.α.). Επιβεβαιώνεται όμως και από τη σημασία που μόλις παραπάνω σημειώσαμε ότι έχει για την τύχη της ρύθμισης το αν υπήρξε ή όχι ανώτερη βία, συγγνωστό σφάλμα του οφειλέτη ή σφάλμα τρίτου, κατά το χρόνο ή τους χρόνους που η κρίσιμη δόση ή οι κρίσιμες δόσεις της ρύθμισης φαίνεται να καταβλήθηκαν εκπρόθεσμα. Μάλιστα, η σημασία αυτών των λόγων εκπρόθεσμης καταβολής αναγνωρίζεται πλέον και ειδικά για τις ρυθμίσεις, αφενός στην προαναφερθείσα Εγκύκλιο ΠΟΛ. 1226/2015 της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων για τις όμοιες ρυθμίσεις οφειλών προς το Δημόσιο και αφετέρου στο πρόσφατο έγγραφο του ΟΑΕΕ με αρ. πρωτ. ΔΙΕΣ/Φ10/528/1105552/1-8-2016 (για το οποίο βλ. αναλυτικά παρακάτω, ενότητα 3ε του εγγράφου).

Εφόσον όμως πρόκειται για όρους υποκειμενικής συμπεριφοράς του διοικουμένου, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 20 του Συντάγματος και την προαναφερθείσα σχετική πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ, όποτε φαίνεται να συντρέχουν λόγοι απώλειας ρύθμισης, **πρέπει να ενημερώνει τον οφειλέτη επακριβώς για τους λόγους αυτούς και να τον καλεί να υποβάλει, αν επιθυμεί, τυχόν αντιρρήσεις του εντός εύλογης προθεσμίας**. Οι έννομες συνέπειες της απώλειας της ρύθμισης πρέπει δε να επέρχονται μόνον είτε σε περίπτωση άπρακτης παρόδου της ταχθείσας προθεσμίας είτε αν από όσα εκθέτει ο οφειλέτης δεν προκύπτει λόγος διατήρησης της ρύθμισης, κατά τα παραπάνω εκτεθέντα (ενότητα 2 του εγγράφου).

Η υποχρέωση προσήκουσας ενημέρωσης του οφειλέτη σε περίπτωση απώλειας ρύθμισής του συνδέεται εξάλλου και με τα συνταγματικά δικαιώματα του αναφέρεσθαι στις Αρχές (**άρθρο 10 παρ. 1** του Συντάγματος) και της έννομης προστασίας (**άρθρο 20 παρ. 1** του Συντάγματος). Αν ο οφειλέτης δεν πληροφορηθεί με τον προσήκοντα τρόπο – και ιδίως γραπτώς, επαρκώς και με αποδείξιμη κοινοποίηση – τόσο για το γεγονός και το χρόνο της απώλειας της ρύθμισής του όσο και για τους ακριβείς λόγους απώλειας της ρύθμισης (λ.χ. ποια ή ποιες δόσεις θεωρήθηκαν από τον αρμόδιο ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ σαν μη καταβληθείσες και πότε), δεν θα έχει επαρκή και υπεύθυνη πληροφόρηση ώστε να αποφασίσει αν και πώς θα ασκήσει τα προαναφερθέντα συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματά του, συνεπώς οι σχετικές συνταγματικές επιταγές καθίστανται κενό γράμμα στην περίπτωση του.

3β) Ειδικά ως προς τις απώλειες ρυθμίσεων λόγω της απρόοπτης μεταβολής των επιτοκίων αποπληρωμής βάσει του Ν. 4336/2015

Όπως σημειώσαμε ήδη παραπάνω, οι περισσότερες από τις απώλειες ρυθμίσεων για τις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη έχει λάβει αναφορές οφείλονται στο γεγονός ότι οι μηνιαίες δόσεις των ρυθμίσεων μεταβλήθηκαν εξαιτίας της θέσης σε ισχύ της υποπαραγράφου Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 του Ν. 4336/2015 και στους ενδιαφερόμενους οφειλέτες δεν δόθηκε προσήκουσα ενημέρωση για τα νέα, μεταβληθέντα ποσά μηνιαίων δόσεων της ρύθμισής τους. Επειδή στις περιπτώσεις αυτές ανακύπτουν αμφιβολίες ως προς το αν και κατά πόσο αναλογούν ευθύνες στην Πολιτεία για τη μεταβολή των επιτοκίων αποπληρωμής και για τη μη ενημέρωση ή τη μη προσήκουσα ενημέρωση των οφειλετών, πρέπει να προστεθούν εδώ ορισμένες επισημάνσεις (αν και όσα αναφέραμε πιο πάνω για την ανωτέρα βία, τα συγγνωστά σφάλματα οφειλετών και τα σφάλματα τρίτων είναι ασφαλώς εφαρμοστέα και στις υποθέσεις αυτές).

Καταρχάς το γεγονός ότι οι κρίσιμες διατάξεις του Ν. 4336/2015 κατέλαβαν ήδη **αποφασισμένες ρυθμίσεις** εγείρει από μόνο του ζητήματα κράτους δικαίου, ασφάλειας του δικαίου και προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των διοικουμένων. Οι αρχές αυτές ασφαλώς δεν εμποδίζουν το νομοθέτη από το να μεταβάλει επί το δυσμενέστερο ή να καταργήσει μία ευνοϊκή για τους διοικουμένους ρύθμιση, ακόμη κι αν η ρύθμιση αυτή είχε διατηρηθεί σε ισχύ επί μακρό διάστημα (βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 171/2006). Ωστόσο, οι εν λόγω αρχές επιβάλλουν στην Πολιτεία να σέβεται τις **εύλογες προσδοκίες** που προκάλεσαν στους διοικουμένους δικές της θετικές ενέργειες προς αυτούς ή η περαιώση βιοτικών τους εννόμων σχέσεων με βάση ορισμένη διάταξη. Έτσι, για παράδειγμα, έχει κριθεί ότι προσκρούει στην αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου η με Νόμο παράταση του χρόνου παραγραφής για αξιώσεις που είχαν ήδη παραγραφεί πριν τη θέσπιση του Νόμου (ΣτΕ 1508/2002), η αναδρομική νομοθετική αυστηροποίηση των όρων αναγνώρισης χρόνου απασχόλησης σε χώρα του εξωτερικού κατά το μέτρο που καταλαμβάνει όσους ήδη εγκατέλειψαν τη χώρα αυτή και υπέβαλαν την αίτηση αναγνώρισης πριν από τη δημοσίευση του αυστηρότερου αυτού Νόμου (ΣτΕ 3777/2008) και η ανάκληση ατομικής απόφασης πρόσληψης ωρομισθίου εκπαιδευτικού όταν κατά το χρόνο υπογραφής της σύμβασης πρόσληψης και κατά το χρόνο ανάληψης διδακτικών καθηκόντων ο προσληφθείς είχε τα κατά νόμο προσόντα, καθώς δεν είχε δημοσιευθεί ακόμα ο νέος Νόμος, που θέσπισε αυστηρότερα κριτήρια (ΣτΕ 157/2016). Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει δε κρίνει ότι αντιβαίνει στην ίδια αρχή η λόγω νομοθετικής τροποποίησης αναδρομική στέρση από ιδιώτη ήδη γεγεννημένης υπό το προϊσχύον καθεστώς αξίωσής του (βλ. έτσι Αποφάσεις ΔΕΚ C-62/00, Marks & Spencer, και C-107/10, Enel Maritsa Iztok 3 AD).

Από την άλλη μεριά, η εν λόγω υποπαράγραφος Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 Ν. 4336/2015 κατέλαβε μόνον εν μέρει περαιωθείσες ρυθμίσεις και μάλιστα κατέλαβε μόνον τις ανεξόφλητες και όχι τις εξοφληθείσες δόσεις, ως προς δε αυτές τις δόσεις δεν κατήργησε την χορηγηθείσα έκπτωση επί των προσαυξήσεων και πρόσθετων τελών, ενώ επιπλέον εξαίρεσε από την αύξηση του επιτοκίου κατηγορίες οικονομικά αδύναμων οφειλετών. Περαιτέρω, την υποχρέωση για την επιβολή της μεταβολής των επιτοκίων την ανέλαβε το ελληνικό κράτος, μεταξύ άλλων επαχθών δημοσιονομικού χαρακτήρα υποχρεώσεων, έναντι των αντισυμβαλλομένων του σε μία διεθνή Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης για την «επίτευξη βιώσιμων δημόσιων οικονομικών» και τη «διόρθωση των ακραίων ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά» των προηγούμενων ετών, σύμφωνα με το ίδιο το κείμενο του συνοδεύοντος τη Σύμβαση αυτή Μνημονίου, και προς αποφυγή της στάσης πληρωμών και της οικονομικής κατάρρευσης της Ελληνικής Δημοκρατίας, η οποία, όπως έχει σημειώσει και το Συμβούλιο της Επικρατείας, θα είχε απρόβλεπτες κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες (βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 3006-3010/2014, 1116-1117/2014, 1506-1508/2014).

Εντούτοις, έστω κι αν η θέσπιση της εν λόγω μεταβολής των επιτοκίων ήταν αναγκαία για την εξυπηρέτηση των αναμφισβήτητα επιτακτικών αυτών λόγων δημοσίου συμφέροντος, παραμένει γεγονός ότι κατέλαβε προγενέστερα εκδοθείσες ατομικές αποφάσεις ρύθμισης. Επομένως ο σεβασμός των ευλόγων και γεννηθέντων από εξατομικευμένες θετικές ενέργειες της Διοίκησης προσδοκιών των υπαχθέντων στις θιγείσες ρυθμίσεις οφειλετών επέβαλε να ληφθεί η **μέγιστη μέριμνα** για να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις της μεταβολής επιτοκίου στα βιοτικά σχέδια των συνεπών οφειλετών. **Κατ' ελάχιστο, αυτό σημαίνει ότι η εφαρμογή της διάταξης αυτής θα έπρεπε να συνοδευτεί αφενός από προσήκουσα και έγκαιρη ατομική ενημέρωση κάθε οφειλέτη όχι απλώς για την πρόβλεψη μεταβολής του**

επιτοκίου, αλλά και για το σε ποιο ακριβώς ύψος και από ποιο ακριβώς χρονικό σημείο θα διαμορφωνόταν η νέα μηνιαία δόση της ρύθμισής του, και αφετέρου από επαρκείς νομικές εγγυήσεις για τις περιπτώσεις όπου θα (φαινόταν ότι) συνέτρεχε λόγος απώλειας της ρύθμισης εξαιτίας σφάλματος συνδεόμενου με την εν λόγω μεταβολή του ποσού δόσης. Στις εγγυήσεις δε αυτές περιλαμβάνονται αφενός μεν η παροχή στον θιγόμενο οφειλέτη **προσήκουσας ενημέρωσης** για τους ακριβείς λόγους που φαινόταν ότι συνέτρεξαν και θα οδηγούσαν στην απώλεια της ρύθμισης, ώστε να μπορεί να ασκήσει αποτελεσματικά τα συνταγματικά δικαιώματά του να αναφερθεί στις Αρχές και της δικαστικής προσφυγής (άρθρα 10 παρ. 1 και 20 παρ. 1 Συντ.), αφετέρου δε η **προσήκουσα κλήση** του προς άσκηση του συνταγματικού δικαιώματός του σε προηγούμενη ακρόαση (άρθρο 20 παρ. 2 Συντ.), όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Αντί της εξατομικευμένης ενημέρωσης σε όλους τους οφειλέτες και της διασφάλισης των παραπάνω συνταγματικών εγγυήσεων, όμως, η Πολιτεία, με τον τρόπο και την ταχύτητα θέσπισης και, στη συνέχεια, θέσης σε εφαρμογή των επίμαχων διατάξεων του Ν. 4336/2015, κατέστησε δυσχερές το έργο της γνώσης από τους ενδιαφερόμενους ακόμη και του ίδιου του περιεχομένου των υπό συζήτηση διατάξεων, πολύ δε περισσότερο της ακριβούς επίπτωσης τους στις δόσεις των ρυθμίσεών τους. Το δυσχερές της έγκαιρης πληροφόρησης των διοικουμένων για το περιεχόμενο του Ν. 4336/2015 το έχουμε τεκμηριώσει στο υπ' αρ. πρωτ. 210940/2999/2016 έγγραφό μας προς το Υπουργείο σας, στο οποίο και ανταποκριθήκατε χωρίς καθυστέρηση. Σε όσα σχετικά ανέφερε εκείνο το έγγραφο μας, πρέπει εδώ να προσθέσουμε τα εξής:

– Ακόμη και εάν κανείς είχε αντιληφθεί τόσο το γεγονός της θέσπισης των κρίσιμων διατάξεων της υποπαραγράφου Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 Ν. 4336/2015 όσο και το ακριβές νόημά τους, **δεν θα μπορούσε να γνωρίζει** το νέο ύψος της μηνιαίας δόσης της ρύθμισής του μετά την εφαρμογή της μεταβολής επιτοκίου στην περίπτωση του. Για να υπολογίσει κανείς το νέο ύψος δόσης, θα έπρεπε να γνωρίζει όχι μόνον (i) το ύψος της κύριας οφειλής του, καθώς και (ii) το τότε ισχύον επιτόκιο αναφοράς για πράξεις αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αλλά και (iii) τον τρόπο κατανομής της εξόφλησης κεφαλαίου και τόκων στις επιμέρους δόσεις (καθώς είναι δυνατό η αναλογία εξοφλούμενου μέρους τόκου προς εξοφλούμενου μέρους δόσης είτε να μένει σταθερή είτε να βαίνει μεταβαλλόμενη με τους μήνες, έστω κι αν το συνολικό ύψος της δόσης είναι ίδιο με εκείνο κάθε άλλης), όπως και (iv) το πώς θα επιδρούσε στις μέλλουσες δόσεις τις ρύθμισης η καθυστερημένη επιβολή της αύξησης των δόσεων των μηνών που μεσολάβησαν από το χρόνο τυπικής θέσης σε ισχύ της διάταξης μέχρι το χρόνο εφαρμογής της στην πράξη από τον αρμόδιο ΦΚΑ (βλ. αμέσως επόμενη παρατήρηση).

– Οι αρμόδιοι ΦΚΑ και το ΚΕΑΟ κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες να εφαρμόσουν την επίμαχη τροποποίηση επιτοκίου «μετά την παρέλευση διμήνου από τη δημοσίευση» του Ν. 4336/2015, δηλαδή στα μέσα Οκτωβρίου 2015. Υπήρξαν όμως **διαφορετικές ημερομηνίες** εφαρμογής της διάταξης από ΦΚΑ σε ΦΚΑ, ακόμη δε και από τον ίδιο ΦΚΑ για τις ρυθμίσεις διαφορετικών Νόμων (έτσι, ο ΟΑΕΕ, για τις ρυθμίσεις του Ν. 4152/2013 εφάρμοσε την αλλαγή επιτοκίου από 30-11-2015, για τις ρυθμίσεις του Ν. 4305/2014 από 21-1-2016, ενώ για εκείνες του 4321/2015 από 31-3-2016).

– Ακόμη όμως και μετά τον προσδιορισμό του νέου ύψους δόσης για κάθε ρύθμιση εκ μέρους του αρμόδιου γι' αυτή τη ρύθμιση ΦΚΑ, δεν υπήρξε ούτε πρόβλεψη ούτε πρακτική

αποδείξιμης επαρκούς ενημέρωσης κάθε οφειλέτη από τον αρμόδιο ΦΚΑ για το νέο αυτό ύψος δόσης.

– Ενημέρωση δεν υπήρξε ούτε από τα πιστωτικά ιδρύματα προς τους πελάτες τους με τους οποίους είχαν συμφωνηθεί πάγιες εντολές εξόφλησης των μηνιαίων δόσεων ρύθμισης, παρότι ο ΟΑΕΕ τα κάλεσε να τους ενημερώσουν.

Το γεγονός ότι σε οφειλέτες για τους οποίους είχε δηλωθεί στο Taxisnet ή σε κάποια ηλεκτρονική υπηρεσία του αρμόδιου ΦΚΑ ή του ΚΕΑΟ ορισμένη ηλεκτρονική διεύθυνση των ίδιων, ή, συνηθέστερα, των λογιστών τους, εστάλησαν γενικά ηλεκτρονικά μηνύματα για την επικείμενη επίμαχη μεταβολή των επιτοκίων δεν καλύπτει την υπό συζήτηση υποχρέωση εξατομικευμένης ενημέρωσης, δεδομένου ότι:

(i) πολλοί διοικούμενοι δεν είναι πιστοποιημένοι και ακόμη περισσότεροι δεν είναι εξοικειωμένοι με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες των ΦΚΑ, οι περισσότερες από τις οποίες εξάλλου είναι πολύ πρόσφατες (πρβλ. το από 27-8-2015 Δελτίο Τύπου του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, στο οποίο η Διοίκηση του Ιδρύματος αναγνωρίζει «τη μη εξοικείωση της πλειονότητας των οφειλετών με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες»), αλλά και

(ii) οι εν λόγω δηλώσεις ηλεκτρονικών διευθύνσεων και η συναφής έναρξη χρήσης των ηλεκτρονικών υπηρεσιών **γίνονταν για να διευκολυνθεί ο οφειλέτης στην πληρωμή των οφειλών και δεν συνοδεύτηκαν από ανάληψη εκ μέρους του κάποιας υποχρέωσης να ελέγχει τα ηλεκτρονικά μηνύματα με ορισμένη συχνότητα.**

Δεδομένου δε ότι **δεν προβλέφθηκε τρόπος απόδειξης** της ανάγνωσης ή της λήψης των σταλθέντων μηνυμάτων από τους αποδέκτες τους, οι μόνες περιπτώσεις στις οποίες μπορεί ο αρμόδιος ΦΚΑ να είναι βέβαιος ότι ο οφειλέτης έλαβε εγκαίρως ενημέρωση για το πώς η επίμαχη μεταβολή του επιτοκίου θα επιδρούσε στις δόσεις της ρύθμισής του είναι όπου αυτό προκύπτει από σχετική παραδοχή του ίδιου του οφειλέτη ή παρόμοιας φύσης τεκμήρια.

Συμπερασματικά, με την εξαίρεση των περιπτώσεων όπου στην πράξη αποδεικνύεται επαρκής ενημέρωση του οφειλέτη, η θέση σε εφαρμογή των υπό συζήτηση μεταβολών επιτοκίων του Ν. 4336/2015 δεν έγινε με όρους ανάλογους της ευθύνης που προέκυπτε για την Πολιτεία ως προς αυτές τις μεταβολές από τις αρχές του κράτους δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και από τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 10 και των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 20 του Συντάγματος. Σε κάθε δε περίπτωση όπου δεν αποδεικνύεται σαφώς ότι ο οφειλέτης ενημερώθηκε για την επικείμενη μεταβολή επιτοκίου και την ακριβή επίπτωσή της στο ύψος των δόσεων της ρύθμισής του, **απώλεια ρύθμισης που οφείλεται σε μη καταβολή εκ μέρους του οφειλέτη του πλήρους νέου ποσού μηνιαίας δόσης συνιστά περίπτωση απώλειας από συντρέχουσα υπαιτιότητα της Διοίκησης και πρέπει να αντιμετωπίζεται αναλόγως** (βλ. παραπάνω, ενότητα 2).

3γ) Ως προς την επιβολή όρων για την επαναφορά στη ρύθμιση

Σε σχέση με τους δυσμενείς όρους επαναφοράς στη ρύθμιση οι οποίοι επιβάλλονται στους οφειλέτες, πρέπει να προστεθούν οι παρακάτω επισημάνσεις:

i) Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις των σχετικών νομοθετικών διατάξεων, η θέσπιση των ρυθμίσεων ασφαλιστικών οφειλών του Ν. 4152/2013 κρίθηκε αναγκαία «για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης και [...] στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας

για την ανασυγκρότηση της εθνικής μας οικονομίας», η όμοια ρύθμιση του Ν. 4305/2014 θεσπίστηκε «με στόχο την στήριξη και ενδυνάμωση του ενεργού πληθυσμού, την επανένταξη των οφειλετών στην ενεργό οικονομία και, κατ' επέκταση, τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής», ενώ η πιο πρόσφατη όμοια ρύθμιση του Ν. 4321/2015 προβλέφθηκε «με στόχο την εκλογίκευση των πληρωμών δόσεων, την επανένταξη των οφειλετών στην ενεργό οικονομία και τη στήριξη της λειτουργίας των επιχειρήσεων κυρίως των μικρομεσαίων και των ελεύθερων επαγγελματιών και αυτοαπασχολούμενων και κατ' επέκταση τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής». Σε άλλο σημείο της αιτιολογικής έκθεσης του Ν. 4321/2015 αναφέρεται δε ότι οι ασφαλισμένοι του ΟΑΕΕ «στη δύσκολη οικονομική συγκυρία στην οποία βρίσκεται η χώρα μας [...] δυσκολεύονται και σε πολλές περιπτώσεις αδυνατούν να ανταποκριθούν εγκαίρως και με συνέπεια στην καταβολή των εισφορών τους και [...] η επιβίωση των επιχειρήσεών τους εξαρτάται άμεσα από τις επικρατούσες στην αγορά συνθήκες».

Εφόσον οι αιτιολογικές αυτές σκέψεις αποτελούν αναγκαίους οδηγούς για την ερμηνεία των σχετικών νομοθετικών διατάξεων, θα πρέπει να λαμβάνονται ως οδηγοί και για τους όρους που μπορεί να τεθούν στον οφειλέτη ως προϋποθέσεις επαναφοράς στη ρύθμιση, όπου κρίνεται ότι συντρέχουν λόγοι για τη διατήρησή της. Κατά συνέπεια, η εκ μέρους του αρμόδιου ΦΚΑ ή του ΚΕΑΟ αναζήτηση οφειλομένων ποσών δόσεων από τους επανερχόμενους στις ρυθμίσεις τους οφειλέτες πρέπει να γίνεται **με γνώμονα την στήριξη και επανένταξή τους στην οικονομία και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής**, όπως αναφέρουν οι παραπάνω αιτιολογικές σκέψεις. Επομένως, δεν επιτρέπεται ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ να απαιτεί ως όρο επαναφοράς στη ρύθμιση την προηγούμενη καταβολή από τον οφειλέτη ολόκληρων των ποσών δόσεων για μήνες για τους οποίους έχει εισπράξει μέρος των δόσεων αυτών, αλλά πρέπει να προβαίνει **σε συμψηφισμό** των καταβληθέντων με τα οφειλόμενα και να θέτει ως όρο επαναφοράς την καταβολή μόνο **των διαφορών**. Εξάλλου, η εκ μέρους του οφειλέτη καταβολή των επίμαχων ποσών συνδέεται αιτιωδώς με πλάνη του, δηλαδή με την άγνοια για την απώλεια της ρύθμισής του, για την οποία ευθύνεται και ο ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ, η δε γενική αρχή της καλής πίστης απαγορεύει στη Διοίκηση να επωφελείται από τη δυσμενή κατάσταση στην οποία περιήλθε διοικούμενος λόγω πλάνης αναγόμενης σε δικές της πράξεις ή παραλείψεις (Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, 2012, ενότητα Γ5).

Για τους ίδιους λόγους, **η προθεσμία για την εξόφληση οποιασδήποτε οφειλόμενης διαφοράς προ της επαναφοράς σε ρύθμιση πρέπει να μην είναι υπερβολικά μικρή και να λαμβάνει υπόψη αφενός το ύψος της οφειλόμενης διαφοράς και αφετέρου τα οικονομικά δεδομένα του οφειλέτη**. Και γενικότερα, νόμιμη απόφαση του αρμόδιου ΦΚΑ ή του ΚΕΑΟ για επαναφορά σε ρύθμιση συνιστά μόνον η απόφαση που επιβάλλει όρους επαναφοράς οι οποίοι συνάδουν με τους σκοπούς της ύπαρξης της ρύθμισης που αναβιώνει, δεδομένου ότι **καταστρατήγηση των σκοπών αυτών στοιχειοθετεί κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας του αρμόδιου ΦΚΑ ή του ΚΕΑΟ**.

ii) Τέλος, σε σχέση με την επιβολή ή μη των προσαυξήσεων καθυστέρησης καταβολής δόσεων (15% για τις ρυθμίσεις του Ν. 4152/2013 και 2% μηνιαίως για τις ρυθμίσεις του Ν. 4305/2014), θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι όροι «καθυστέρηση πληρωμής» και «εκπρόθεσμη καταβολή» στις κρίσιμες διατάξεις (αφενός περ. 6 της υποπαρ. ΙΑ.1 και περ. 8 της υποπαρ. ΙΑ.2 της παρ. ΙΑ του άρθρου 1 του Ν. 4152/2013 και αφετέρου τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 12 του άρθρου 54 του Νόμου αυτού) υποδηλώνουν την ύπαρξη υπαιτιότητας στο πρόσωπο του οφειλέτη, αφού, όπως σημειώσαμε παραπάνω (ενότητα 2

του εγγράφου), στοιχεία όπως η ύπαρξη ανώτερης βίας, συγγνωστού σφάλματος του ίδιου του οφειλέτη ή σφάλματος τρίτου έχουν σημασία για την τύχη της ρύθμισης. Επομένως, **όπου η απώλεια της ρύθμισης αποδίδεται αμιγώς ή κυρίως σε σφάλμα της Διοίκησης ή τρίτου φυσικού ή νομικού προσώπου, ή σε σφάλμα του οφειλέτη που προκλήθηκε από σφάλμα της Διοίκησης ή τρίτου προσώπου, τότε ως προϋπόθεση επαναφοράς στη ρύθμιση πρέπει να τίθεται η καταβολή μόνον των ανείσπρακτων ποσών δόσεων, χωρίς επιβολή προσαυξήσεων καθυστέρησης.** Εξάλλου, σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διοίκησης, η δράση της Διοίκησης πρέπει να διαπνέεται από αίσθημα δικαίου, ενώ η ειδικότερη αρχή της καλής πίστης, όπως προαναφέραμε, δεν επιτρέπει στη Διοίκηση να επωφελείται από δυσμενή κατάσταση στην οποία περιήλθε διοικούμενος λόγω πλάνης αναγόμενης σε δικές της πράξεις ή παραλείψεις (Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, 2012, ενότητα Γ5).

3δ) Για τη μη αντιμετώπιση σαν εκπρόθεσμων των δόσεων που η καθυστερημένη καταβολή επιτράπηκε από τον ΦΚΑ ή για τις οποίες ακολούθησε αναβίωση ρύθμισης

Όταν οφειλέτης επιτύχει αναβίωση ρύθμισής του, είναι εύλογο να πιστεύει, εάν δεν ορίζεται κάτι διαφορετικά στο έγγραφο με το οποίο επανέρχεται στη ρύθμιση, ότι αίρονται όλες οι δυσμενείς συνέπειες που σχετίζονται με την καθυστέρηση καταβολής η οποία θεωρήθηκε αρχικά σαν αιτία απώλειας της ρύθμισής του. Αν, επομένως, αργότερα ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ τον πληροφορήσει ότι εκείνη η επίμαχη δόση λογίζεται σαν εκπροθέσμως καταβληθείσα, παρά την παρασχεθείσα επαναφορά στη ρύθμιση, τότε η προαναφερθείσα **εύλογη πεποίθηση** του οφειλέτη παραβιάζεται, **σε αντίθεση με όσα επιτάσσει η συνταγματική αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.** Επιπλέον, το να λογίζεται μία τέτοια δόση σαν εκπρόθεσμη **εξομοιώνει αυτόν που έχασε προθεσμία για λόγο ανώτερης βίας ή από ευθύνη τρίτου ή εκ δικής του παραδρομής με τον οφειλέτη που απλώς αμέλησε ή σκοπίμως άφησε την προθεσμία να περάσει, κατά εμφανή παραβίαση της αρχής της χρηστής διοίκησης.** Επομένως, πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν εμπρόθεσμα και όχι σαν εκπρόθεσμα καταβληθείσες τόσο αυτές οι δόσεις όσο – για τους ίδιους λόγους – και εκείνες για τις οποίες επιτράπηκε η αργοπορημένη καταβολή με οδηγία του αρμόδιου ΦΚΑ, όπως με το από 27-8-2015 Δελτίο Τύπου του ΙΚΑ.

3ε) Επί του υπ' αρ. πρωτ. ΔΙΕΣ/Φ10/528/1105552/1-8-2016 εγγράφου του ΟΑΕΕ

Με το πολύ πρόσφατο υπ' αρ. πρωτ. ΔΙΕΣ/Φ10/528/1105552/1-8-2016 έγγραφό του, ο ΟΑΕΕ κάλεσε τις Περιφερειακές του Υπηρεσίες να διερευνούν και να αξιολογούν τα πραγματικά περιστατικά διακοπής των ρυθμίσεων του Ν. 4321/2015 μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου οφειλέτη, «στο πλαίσιο της διοικητικής ευθύνης» και επειδή «συνάδει με τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της εξυπηρέτησης του πολίτη». Η έκδοση του εγγράφου αυτού είναι σημαντικό βήμα προόδου σε σχέση με την προηγούμενη έλλειψη οποιωνδήποτε κατευθυντηρίων οδηγιών, ωστόσο το περιεχόμενό του πάσχει ως προς τα εξής σημεία:

i) Καταλαμβάνει μόνον τις ρυθμίσεις του Ν. 4321/2015, αφήνοντας εκτός του ρυθμιστικού πεδίου του όλες τις άλλες ρυθμίσεις. Δεδομένου όμως ότι και για τις άλλες ρυθμίσεις ισχύουν τόσο οι γενικές αρχές της χρηστής διοίκησης και της προστασίας των εννόμων δικαιωμάτων του πολίτη (οι οποίες ορθά παρουσιάζονται από το εν λόγω έγγραφο ως δικαιολογητικές βάσεις για το περιεχόμενό του), όσο και η πιθανότητα η ρύθμιση να χαθεί παρά τη μέριμνά του να πληρώνει εμπρόθεσμα τις δόσεις και τις τρέχουσες εισφορές, η εν λόγω περιστατική

της ρυθμιστικής εμβέλειας του εγγράφου μόνο στις ρυθμίσεις του Ν. 4321/2015 **δεν συνάδει ούτε με την καθολικότητα των γενικών αυτών αρχών ούτε με τη συνταγματική αρχή της όμοιας νομικής αντιμετώπισης όσων βρίσκονται σε όμοιες βιοτικές περιστάσεις** (άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος – πρβλ. και αρχή του κράτους δικαίου).

ii) Εξαρτά τη διερεύνηση και αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών διακοπής μιας ενεργής ρύθμισης από την υποβολή σχετικής αίτησης από τον οφειλέτη. Αν ωστόσο η εν λόγω διερεύνηση και αξιολόγηση απορρέει όντως από τις παραπάνω γενικές αρχές και «στο πλαίσιο της διοικητικής ευθύνης», όπως αναφέρει το έγγραφο, **τότε η διερεύνηση αυτή πρέπει να προκαλείται αυτεπαγγέλτως, με τον τρόπο που αναφέραμε παραπάνω, δηλαδή με έγγραφη ενημέρωση του οφειλέτη περί της απώλειας και κλήση του εντός εύλογης προθεσμίας να υποβάλει τις τυχόν σχετικές αντιρρήσεις του.** Η λύση αυτή μάλιστα συνάδει και με την πρόβλεψη της «προσωρινής διακοπής», στην οποία το έγγραφο σημειώνει ότι μπαίνει μία ρύθμιση μέχρι να ληφθεί από τον ΟΑΕΕ η τελική απόφαση για την τύχη της, καθώς η «προσωρινή διακοπή» δεν προσήκει να είναι ένα στάδιο μετά(!) την οριστική απώλειά της. Εξάλλου, το έγγραφο ορθά επιτάσσει όλες οι σχετικές αιτήσεις που έχουν τυχόν απορριφθεί από τον ΟΑΕΕ να επανεξετασθούν για λόγους ίσης μεταχείρισης. **Για τους ίδιους λόγους, θα πρέπει να επανεξετασθούν και οι υποθέσεις εκείνων των οφειλετών που δεν υπέβαλαν αίτηση επαναφοράς λόγω εσφαλμένης προφορικής τους ενημέρωσης** από υπαλλήλους του ΟΑΕΕ, αυτή δε η υποχρέωση μπορεί να εκπληρωθεί από τον ΟΑΕΕ μόνο με την αποστολή εγγράφου ενημέρωσης και κλήσης σε ακρόαση προς όλους όσους έχασαν ρύθμιση λόγω φαινόμενης μη καταβολής δόσης.

iii) Το έγγραφο αναφέρει ως προϋποθέσεις λήψης θετικής απόφασης πρώτον την ύπαρξη αποδεδειγμένης πρόθεσης εμπρόθεσμης καταβολής των εισφορών ή των δόσεων η μη καταβολή των οποίων προκάλεσε τη διακοπή της ρύθμισης και δεύτερον την ύπαρξη λαθών, παραλείψεων ή δυσλειτουργιών του εισπρακτικού μηχανισμού. Αυτές οι προϋποθέσεις όμως αποκλείουν τη λήψη θετικής απόφασης σε περίπτωση **ανώτερης βίας**, που συνιστά την πιο καταφανή περίπτωση δικαιώματος εκπροθέσμως εξοφλούντος οφειλέτη να επανενταχθεί στη ρύθμισή του, σύμφωνα και με την **παράγραφο 6 του άρθρου 10 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας**. Αν κάποιος εμποδίστηκε από λόγο ανώτερης βίας να επιμεληθεί των υποθέσεών του, αναπόφευκτα δεν θα μπορέσει να αποδείξει πρόθεση εμπρόθεσμης καταβολής των σχετικών δόσεων ή εισφορών, χωρίς ωστόσο αυτό να συνιστά λόγο για να μην επανέλθει στη ρύθμιση. Επίσης, η διατύπωση των εν λόγω δύο προϋποθέσεων αποκλείει τη λήψη θετικής απόφασης σε περίπτωση **συγγνωστού σφάλματος** του οφειλέτη, σε αντίθεση με όσα αναφέραμε παραπάνω ότι ορίζει για τους οφειλέτες του Δημοσίου η **Εγκύκλιος ΠΟΛ. 1226/9-10-2015 της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων**.

iv) Ορίζεται ότι η αίτηση διατήρησης ρύθμισης πρέπει να υποβάλλεται εντός τριών (3) μηνών από την απώλεια της ρύθμισης. Ο όρος όμως αυτός, εφόσον ο οφειλέτης δεν ενημερώνεται από τον αρμόδιο ΦΚΑ για το γεγονός και το χρονικό σημείο απώλειας της ρύθμισής του, **ουσιαστικά στερεί όσους οφειλέτες αργήσουν να αντιληφθούν την απώλεια της ρύθμισης από την αναγκαία προστασία των δικαιωμάτων τους και βρίσκεται σε αντίθεση με τη συνταγματική αρχή της προηγούμενης ακρόασης (παρ. 2 του άρθρου 20 του Συντάγματος) και με την πάγια εξάρτηση της αφετηρίας των προθεσμιών άσκησης άτυπων και τυπικών διοικητικών προσφυγών** (που συνιστούν τα μέσα άσκησης του κατοχυρωμένου από το άρθρο 10 του Συντάγματος δικαιώματος του αναφέρεσθαι στις Αρχές) **από την ημερομηνία κατά την οποία ο διοικούμενος έλαβε**

γνώση των κρίσιμων περιστατικών (βλ. και την πάγια νομολογία του ΣΤΕ ότι η δυσμενής ατομική διοικητική πράξη δεν επιφέρει τα έννομα αποτελέσματά της, έναντι εκείνου που αφορά, «παρά μόνον από την κοινοποίησή της προς αυτόν, ή τουλάχιστον από την γνώση του»: ΣΤΕ 602/2003, ενδεικτικά). Για τους λόγους αυτούς, ως αφετηρία της εν λόγω τρίμηνης προθεσμίας πρέπει να λαμβάνεται η επομένη όχι της ημέρας φαινόμενης απώλειας της ρύθμισης αλλά της ημέρας που ο οφειλέτης **έλαβε γνώση** της απώλειας. Αξίζει δε εδώ να προστεθεί ότι όχι μόνον παρόμοιος περιορισμός δεν φαίνεται να υφίσταται για τους οφειλέτες άλλων ΦΚΑ, αλλά και, όπως προαναφέραμε, τον περασμένο Ιούνιο το ΚΕΑΟ έστειλε ηλεκτρονικά μηνύματα, κατ' ουσίαν, προτροπής υποβολής αίτησης επαναφοράς μόνον σε οφειλέτες που είχαν άγνοια της απώλειας της ρύθμισής τους επί **πολλούς μήνες**.

ν) Ορίζεται επίσης ότι αίτημα επανένταξης υποβάλλεται μόνο μια φορά («άπαξ»). Οι γενικές αρχές που αναφέρονται στο έγγραφο ως οι δικαιολογητικές βάσεις των κατευθυντήριων οδηγιών του **δεν παύουν όμως να ισχύουν σε δεύτερη ή τρίτη περίπτωση ανυπαίτιας από την πλευρά του οφειλέτη απώλειας της ρύθμισης, επομένως ο εν λόγω όρος είναι εμφανώς αντίθετος με αυτές, όπως και με το όλο πνεύμα του εγγράφου** (χωρίς αυτό ασφαλώς να αποκλείει την ευχέρεια συνεκτίμησης από τον αρμόδιο ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ της τυχόν επίκλησης από τον οφειλέτη για δεύτερη φορά ενός σφάλματος δικού του ή τρίτου το οποίο μπορούσε ο οφειλέτης να αποτρέψει να συμβεί ξανά). Επειδή εξάλλου δεν υπάρχει ανάλογος περιορισμός για τους οφειλέτες άλλων ΦΚΑ ή του ΚΕΑΟ, **ο όρος αυτός είναι επίσης αντίθετος με τη συνταγματική αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου**

vi) Το εν λόγω έγγραφο αναφέρει επίσης ότι, σε περίπτωση απόφασης υπέρ της διατήρησης της ρύθμισης, ως όρος της διατήρησης πρέπει να επιβάλλεται η προηγούμενη καταβολή όλων των ανεξόφλητων δόσεων των παρελθόντων μηνών και των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών εισφορών εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία καταχώρησης της αίτησης στη μηχανογραφική εφαρμογή. Η πενθήμερη αυτή ωστόσο προθεσμία είναι **δυσνητικά ασφυκτική** για πρόσωπα που «δυσκολεύονται και σε πολλές περιπτώσεις αδυνατούν να ανταποκριθούν εγκαίρως και με συνέπεια στην καταβολή των εισφορών τους», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η αιτιολογική έκθεση του Ν. 4321/2015 για τους ασφαλισμένους του ΟΑΕΕ, **επομένως είναι υπέρμετρα περιοριστική και δυσνητικά αναιρετική των δικαιωμάτων που το εν λόγω έγγραφο εκδόθηκε για να προστατεύσει**.

4) Συγκεντρωτικές προτάσεις

Κατόπιν όλων αυτών, προτείνουμε, με την εκ μέρους σας ανάληψη των απαραίτητων ενεργειών και, εάν τυχόν κριθεί αναγκαίο, με την εισήγηση θέσπισης κατάλληλων διατάξεων εγκυκλίου ή κανονιστικής πράξης προς την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου, να διασφαλίσετε τα εξής:

α) Σε κάθε περίπτωση εκκρεμούσας ή μέλλουσας αίτησης επαναφοράς σε ρύθμιση, εφόσον προκύπτει ότι η απώλεια της ρύθμισης ανάγεται σε λόγο ανώτερης βίας, σφάλμα της Διοίκησης ή τρίτου προσώπου ή σε συγγνωστά σφάλματα του οφειλέτη, **η αίτηση πρέπει να γίνεται δεκτή** στη βάση των σχετικών κατευθύνσεων που αναφέραμε πιο πάνω (ενότητα 2 του εγγράφου) και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη σε βάρος του οφειλέτη τυχόν παλιότερο ιστορικό μη εμπρόθεσμης καταβολής εισφορών του ή γενικές δικαιοπολιτικές εκτιμήσεις.

β) Σε κάθε μελλοντική περίπτωση όπου θα φαίνεται ότι συνέτρεξε λόγος απώλειας κάποιας ρύθμισης, ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ πρέπει με αποδείξιμο τρόπο **να ενημερώνει**

τον οφειλέτη για τα γεγονότα που συνέτρεξαν και το λόγο απώλειας ρύθμισης που αυτοί φαίνεται να στοιχειοθετούν και να τον καλεί να υποβάλει τυχόν τεκμηριωμένες αντιρρήσεις του εντός ορισμένης εύλογης προθεσμίας. Οι έννομες συνέπειες της απώλειας της ρύθμισης πρέπει να επέρχονται μόνον εάν είτε παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αυτή είτε οι αντιρρήσεις του οφειλέτη απορριφθούν και **με έγγραφη ειδική αιτιολογία.**

γ) Ειδικά για τις περιπτώσεις των απωλειών ρυθμίσεων που αποδίδονται σε **εσφαλμένες καταβολές ποσών από τους οφειλέτες μετά τη μεταβολή των επιτοκίων την οποία επέφερε η υποπαράγραφος Ε.1 της παραγράφου Ε του άρθρου 1 του Ν. 4336/2015,** πρέπει να αρκούν ως αποδεικτικά στοιχεία για την επαναφορά στη ρύθμιση όσα δείχνουν την καλή πίστη του οφειλέτη να καταβάλει τα αρχικά ποσά δόσεων της ρύθμισής του (λ.χ. έγγραφα με τις κινήσεις του τραπεζικού λογαριασμού του), καθώς για τις εν λόγω εσφαλμένες καταβολές **υπάρχει συνυπαιτιότητα της Διοίκησης σε όλες τις περιπτώσεις, εκτός εάν προκύπτει έγκαιρη και πλήρης γνώση του οφειλέτη για το από πότε και κατά ποιο ποσό ακριβώς θα μεταβαλλόταν η μηνιαία δόση της ρύθμισης.**

δ) Για λόγους ίσης μεταχείρισης και επειδή, όπως προαναφέρθηκε, ορισμένοι οφειλέτες ενημερώθηκαν εσφαλμένα ότι δεν είναι δυνατή αναβίωση της ρύθμισής τους ή και είδαν σχετικές αιτήσεις τους να απορρίπτονται αδικαιολόγητα, **πρέπει να αποσταλούν με αποδείξιμο τρόπο ενημερώσεις για τη δυνατότητα υποβολής αιτήσεων σε όλους τους οφειλέτες που έχασαν ρυθμίσεις τους στο παρελθόν λόγω φαινόμενης μη καταβολής μηνιαίων δόσεων (και δεν έχουν επανέλθει σε αυτές), να δημοσιοποιηθεί δε και σχετική ανακοίνωση στους ιστοτόπους των ΦΚΑ, καθώς και στα ΜΜΕ.**

ε) Όπου κρίνεται ότι αίτηση επαναφοράς σε ρύθμιση πρέπει να γίνει δεκτή, **οι οφειλές παρελθόντων μηνών που έχουν παραμείνει ανεξόφλητες πρέπει να συμψηφίζονται με τα ποσά που κατέβαλε ο οφειλέτης με πρόθεση εξόφλησης των δόσεων αυτών και τα οποία έχει ήδη εισπράξει ο αρμόδιος ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ.**

στ) Όταν από τα στοιχεία της υπόθεσης προκύπτει η καλή πίστη του οφειλέτη, ιδίως όταν η απώλεια της ρύθμισης οφείλεται σε ανώτερη βία ή σε σφάλμα που ανήκει στη σφαίρα ευθύνης της Διοίκησης ή τρίτου προσώπου, ή σε πλάνη του διοικουμένου που προκλήθηκε από τέτοιο σφάλμα, **η καταβολή προσαυξήσεων καθυστέρησης (15% για τις ρυθμίσεις του Ν. 4152/2013 και 2% μηνιαίως για τις ρυθμίσεις του Ν. 4305/2014) πρέπει να μην επιβάλλεται ως όρος για την αναβίωση ρύθμισης,** προς μη επίρριψη σε αυτόν τον οφειλέτη ευθυνών που δεν του αναλογούν.

ζ) Η προθεσμία και ο τρόπος εξόφλησης των ανεξόφλητων ποσών για τους παρελθόντες μήνες, ως όροι για την αναβίωση ρύθμισης, **πρέπει να τίθενται από τον αρμόδιο ΦΚΑ ή το ΚΕΑΟ μετά από συνεννόηση με τον οφειλέτη και συνεκτίμηση της τυχόν οικονομικής αδυναμίας του να ανταποκριθεί σε αυστηρούς όρους.**

η) Οι δόσεις για τις οποίες η καθυστέρηση καταβολής είτε επιτράπηκε με οδηγία του αρμόδιου ΦΚΑ, όπως με το από 27-8-2015 Δελτίο Τύπου του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, είτε κρίθηκε, στο πλαίσιο χορήγησης δυνατότητας επαναφοράς σε απολεσθείσα ρύθμιση, **ότι οφειλόταν σε λόγους ικανούς να δικαιολογήσουν την επαναφορά αυτή, πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν εμπρόθεσμα και όχι σαν εκπρόθεσμα καταβληθείσες.**

θ) Ειδικά επί του εγγράφου του ΟΑΕΕ με αρ. πρωτ. ΔΙΕΣ/Φ10/528/1105552/2016 πρέπει να εκδοθεί νεότερο έγγραφο με το οποίο να διευκρινιστεί (i) ότι **δεν αποκλείει την**

επιαναφορά σε ρύθμιση για καθυστέρηση πληρωμής από λόγο ανώτερης βίας ή από συγγνωστό σφάλμα («εκ παραδρομής») του οφειλέτη, κατ' αναλογία με όσα ορίζουν το έγγραφό του με αρ. πρωτ. ΔΙΕΣ/Φ10/16/172850/9-2-2015 για τις ρυθμίσεις του Ν. 4305/2015 και η παράγραφος 1 της ενότητας Ε της Εγκυκλίου ΠΟΛ. 1226/9-10-2015 της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων για τις ρυθμίσεις οφειλών προς το Δημόσιο, (ii) ότι ως αφετηρία της τρίμηνης προθεσμίας για την υποβολή αιτήσεων επιαναφοράς πρέπει να λαμβάνεται η επομένη όχι της ημέρας φαινόμενης απώλειας της ρύθμισης αλλά της ημέρας που ο οφειλέτης έλαβε γνώση της απώλειας αυτής, (iii) ότι ο όρος της μόνον άπαξ υποβολής αίτησης επιαναφοράς αποκλείει δύο ή περισσότερες αιτήσεις για μία βιοτική περίπτωση και όχι επόμενη αίτηση με βάση άλλα πραγματικά περιστατικά, καθώς και (iv) ότι η πενθήμερη προθεσμία για την εξόφληση των ανεξόφλητων διαφορών είναι ενδεικτική.

ι) Προς αποκατάσταση της αρχής της ισότητας ενώπιον του νόμου, οι αρμόδιοι ΦΚΑ και το ΚΕΑΟ πρέπει να διασφαλίσουν την **όμοια αντιμετώπιση** από τις Υπηρεσίες τους των όμοιων υποθέσεων απωλειών ρυθμίσεων, τόσο ως προς τις συνέπειες των απωλειών αυτών όσο και ως προς την εξέταση των υποβαλλόμενων αιτήσεων αναβίωσης των ρυθμίσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις, τις γενικές αρχές και τις ερμηνευτικές κατευθύνσεις που αναφέραμε παραπάνω (ενότητες 2 και 3 του εγγράφου), να ενημερώνουν ορθά όσους ασφαλισμένους ενδιαφέρονται να υποβάλουν σχετικές αιτήσεις και να αιτιολογούν πλήρως τις όποιες απορριπτικές αποφάσεις τους επί ανάλογων αιτήσεων.

Με τιμή,

Χρήστος Α. Ιωάννου
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Συνημμένος:

Πίνακας υποβληθεισών αναφορών για απώλειες ρυθμίσεων ασφαλιστικών οφειλών

Κοινοποίηση:

1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΣΤΑΔΙΟΥ 29
10110 ΑΘΗΝΑ

2. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΣΤΑΔΙΟΥ 29
10110 ΑΘΗΝΑ

3. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
ΣΤΑΔΙΟΥ 29
10110 ΑΘΗΝΑ

4. ΟΑΕΕ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 22
10671 ΑΘΗΝΑ

5. ΚΕΑΟ, ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ 28 10437 ΑΘΗΝΑ

6. ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ